

УДК 636.2.084.41.086.7
© 2012

А.П. Золотарьов
Л.М. Слецька

Інститут
тваринництва НААН

ВИКОРИСТАННЯ СОНЯШНИКОВОГО ТА СОЄВОГО ШРОТІВ У ГОДІВЛІ ДІЙНИХ КОРІВ

Наведено результати дослідження з вивчення ефективності застосування різних шротів у годівлі дійних корів. Установлено, що порівняно з соняшниковим шротом уведення до раціонів соєвого шроту підвищує молочну продуктивність корів, поліпшує якість молока, але збільшує собівартість продукції.

У багатьох економічно розвинених країнах упродовж 20–30 років проводять активні дослідження щодо розв'язання проблеми дефіциту кормового білка, спрямовані на раціональне використання повноцінних кормів і біологічно активних добавок для тварин з метою забезпечення їхніх потреб, насамперед за енергією та протеїном.

Продукти переробки сої є одними з головних компонентів, за допомогою яких збагачують протеїном раціони сільськогосподарських тварин і птиці. Достатньо додати до раціону 5–20% сої від загальної кількості за сухою речовиною, щоб збалансувати його за білком, амінокислотами та ін. Найбільше із соєвих продуктів у годівлі тварин використовують соєвий шрот — універсальний білковий концентрований корм для всіх видів тварин. Завдяки високому вмісту незамінних амінокислот соєвий білок біологічно повноцінний і високоякісний. Вважається, що соєвий білок один здатний компенсувати нестачу білків та амінокислот, яких не вистачає в інших кормах раціону [1], тварини на раціонах із соєю краще ростуть, дають здоровий приплід, мають високу продуктивність.

Відомо, що молочні корови забезпечують досить високий коефіцієнт конверсії соєвого білка у тваринний. Додавання соєвих бобів до раціонів високопродуктивних корів забезпечує відповідний рівень концентрації енергії, протеїну та жиру, що сприяє зростанню надоїв молока і підвищенню його жирності та білковості, особливо на початковому етапі лактації. Багаторічна практика використання сої у раціонах

дійних корів не знає випадків негативного її впливу на якість продуктів переробки молока: сметани, сирів, масла та ін. [3].

Особливо актуальною є проблема підвищення ефективності використання соєвих шротів у раціонах корів, які лактують [2]. Однак більшість досліджень, які проводять в Україні, є фрагментарними і повністю не розкривають усіх нюансів використання сої в годівлі сільськогосподарських тварин і птиці.

Мета досліджень — визначити ефективність використання соєвого шроту порівняно з традиційним (соняшниковим) і на підставі одержаних даних економічно обґрунтувати доцільність його ефективного використання в годівлі дійних корів.

Матеріал та методи досліджень. Дослідження проведено в умовах СТОВ «Агросвіт» Вовчанського району Харківської області на 3-х групах корів української червоно-рябої молочної породи, по 10 гол. у кожній, сформованих за методом пар-аналогів, згідно зі схемою (табл. 1). На початку досліді корови були на 2–3-му місяцях лактації, жива маса становила 550–580 кг. Тварин утримували на прив'язі, годували двічі, доїли тричі на добу. Продуктивність корів за попередню лактацію становила 5800–6750 кг молока.

Основний раціон складався з об'ємних кормів у вигляді кормосуміші (силос кукурудзяний — 18 кг, сінаж бобовий — 10, сіно люцернове — 2, солома пшенична — 2 кг) і концентрованих кормів (зерносуміш — 5,3 кг, шрот — раз на день перед обіднім доїнням у зазначених вище

1. Схема досліді

Група	Умови годівлі	
	Підготовчий період, 10 діб	Основний період, 132 доби
I (контрольна)	ОР + комбікорм	ОР + комбікорм + 0,75 кг соняшnikового шроту*
II (дослідна)	ОР + комбікорм	ОР + комбікорм + 0,5 кг соєвого шроту* та 0,25 кг соняшnikового шроту*
III »	ОР + комбікорм	ОР + комбікорм + 0,75 кг соєвого шроту*

* Шрот додавали до складу раціону з розрахунку на 1 гол. за добу.

2. Характеристика раціонів корів у середньому за період досліду (за фактичним споживанням кормів)

Показник	Група		
	I	II	III
Спожито на 1 гол. на добу, кг:			
кормосуміш	28,2±1,31	28,4±1,21	27,9±1,50
дробина пивна	8,6±0,98	8,6±0,98	8,6±0,98
комбікорм	5,3	5,3	5,3
шрот соняшниковий	0,75	0,25	—
» соєвий	—	0,5	0,75
У раціоні містилося:			
суха речовина, кг	17,10	17,12	16,94
обмінна енергія (ОЕ), МДж	187,4	188,3	186,8
сирий протеїн, г	3035	3051	3027
» жир, г	868	861	848
сира клітковина, г	3621	3604	3540
БЕР, г	8317	8412	8367
СП/СР, %	17,8	16,2	17,9
ОЕ/СР, МДж/кг	10,96	10,99	11,02
СП/ОЕ, г/МДж	15,9	17,8	16,2
СК/СР	21,2	21,1	20,9

кількостях, пивна дробина — 10 кг). Раціони корів усіх 3-х груп містили однакову кількість обмінної енергії — 194,2 МДж, сухої речовини — 19,9 кг і сирого протеїну — 3,1 кг.

У дослідженнях визначали такі показники: фактичне добове споживання кормів підслідними тваринами, молочну продуктивність та якість молока, конверсійну здатність поживних речовин корму в енергію і протеїн молочної продукції.

Фактичне споживання кормів і молочну продуктивність визначали методом контрольної годівлі та контрольних доїнь. Коефіцієнти ефективності використання протеїну та енергії корму для конверсії в протеїн і енергію молока розраховували за методикою Л. Лепайіє [4].

Результати досліджень. Проаналізовано результати середньодобового споживання коровами кормів за весь період досліду (табл. 2).

Різниця в кількості спожитих поживних речовин між групами була неістотною — 1–2%.

Аналіз молочної продуктивності свідчить, що середньодобовий надій натурального молока за період досліду в I групі становив 23,3 кг молока, у II — 24,8 (+6,2% до контролю), у III — 23,9 кг (або +2,6% до контролю). Водночас кількість молока жирністю 4%, надоеного в I групі, була меншою на 17,1%, ніж у II, та на 10,5%, ніж у III групі.

Показники якості молока (вміст жиру і білка в молоці корів I групи — 3,70 і 3,05% відповідно, II — 3,85 і 2,99%, III — 3,75 і 3,06%) у всіх

групах істотно не відрізнялися ($P < 0,95$), але спостерігалася тенденція до поліпшення їх у корів II та III груп.

Витрати обмінної енергії та сирого протеїну на виробництво 1 кг молока жирністю 4% становили, відповідно: у контрольній групі — 8,7 МДж і 140,7 г, у II групі — 7,9 і 127,9, у III — 8,3 МДж і 134,9 г.

Для порівняння ефективності використання соєвого та соняшникового шротів у годівлі дійних корів визначено коефіцієнти конверсії кормового протеїну та енергії корму в молоко, які свідчать, що біологічна конверсія протеїну в молоко становила 23,4–24,3%, а конверсія енергії — 36,8–39,8%. Це узгоджується з даними літератури, з яких відомо, що у високопродуктивних корів цей показник досягає 37–39%.

Отже, за результатами дослідження встановлено, що використання суміші шротів (II група) з метою підвищення молочної продуктивності корів є ефективнішим, ніж застосування шротів окремо.

Об'єктивну оцінку ефективності будь-якої галузі неможливо надати без урахування показників собівартості отриманої продукції. У наших дослідженнях різниця за загальними витратами (на утримання та годівлю корів) зумовлена лише різною вартістю шротів у раціонах: соняшникового — 1,8 тис. грн/т і соєвого — 4 тис. грн/т (табл. 3). Як наслідок, за однакової кількості споживання їх (по 99 кг/голову за період досліду) загальні витрати на молоко у II групі пере-

3. Економічна ефективність використання шротів (з розрахунку на 1 гол. за період досліджу)

Показники	Група		
	I	II	III
Валове виробництво молока, ц	30,79	32,71	31,60
Загальні витрати на 1 корову, грн:	4696,2	5173,5	5105,0
» » на молоко	4367,5	4811,4	4747,6
із них витрати на:			
корми	2348,1	2586,8	2552,5
шрот	178,2	323,4	396,0
Вартість шроту порівняно з контрольною групою, %	100,0	181,5	222,2
Собівартість 1 ц молока, грн	156,8	162,1	165,2
Те саме, %	100,0	103,4	105,4
Ціна реалізації 1 ц молока, грн	325,0	325,0	325,0
Виручка від реалізації молока, грн	10006,8	10630,8	10270,0
Те саме, %	100,0	106,2	102,6
Прибуток від реалізації 1 ц молока, грн	168,2	162,9	159,8
Те саме, %	100,0	96,9	95,0
Рентабельність виробництва молока, %	107,3	100,5	96,7

вищували аналогічний показник по III та I групах відповідно на 1,3 та на 10,2 %. Зазначена різниця за вартістю шротів і, відповідно, загальним обсягом витрат за молоком мала вирішальний вплив на показники собівартості 1 ц молока.

Так, собівартість 1 ц молока у I групі (із соняшниковим шротом) виявилася меншою по-

рівняно з II групою на 3,3% та III — на 5,4%. Це призвело до того, що виручка від реалізації молока у II групі на 3,6% перевищувала виручку, одержану в III групі, та на 6,2% — у I; водночас прибуток від реалізації 1 ц молока у I групі був вищий на 3,1%, ніж у II групі, та на 5%, ніж у III групі, рентабельність виробництва молока була більшою відповідно на 6,7 та 10,5%.

Висновки

Використання в раціонах дійних корів соєвого шроту (0,75 кг на 1 гол. за добу) або суміші шротів (0,5 кг соєвого + 0,25 кг соняшникового) замість традиційного соняшникового дає змогу підвищити молочну продуктивність корів на 2,6% (або 0,6 кг натурального молока) і на 6,2% (або 1,5 кг натурального молока) відповідно та поліпшити якість молока. Застосування в годівлі дійних корів соєвого шроту (вартість якого у 2–2,3 раза біль-

ша, ніж соняшникового) у чистому вигляді та у складі суміші в пропорції 2 до 1 з соняшниковим шротом за всіх однакових витрат на виробництво молока в усіх групах є недоцільним через вищу собівартість і внаслідок цього нижчу рентабельність виробництва молока. Використання суміші шротів (II група) з метою підвищення молочної продуктивності корів є ефективнішим, ніж застосування шротів окремо.

Бібліографія

1. Бабич А.О. Соя для здоров'я і життя на планеті Земля/А.О. Бабич — К.: Аграр. наука, 1998. — 272 с.
2. Вантух А.Є. Молочна продуктивність і рівень окремих метаболітів у крові та рубцевій рідині корів при використанні у раціонах соєвого і ріпакового шротів: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук: спец. 06.02.02. «Годівля тварин і технологія кормів»/А.Є. Вантух. —

Львів, 2003. — 20 с.

3. Лазаревич А.П. Эффективная система кормления животных с элементами технологического обеспечения в экстремальных условиях производства/А.П. Лазаревич, А.А. Лазаревич. — К.: Аграр. наука, 2004. — 192 с.

4. Лепайёв Л.К. Конверсия кормового протеина в пищевой белок/Л.К. Лепайёв//Вестн. с.-х. науки. — 1981. — № 5. — С. 85–90.